

Årsmelding 2024

Nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning

Innhold

Innhold	2
Sammendrag	3
1. Om Granskingsutvalget	3
1.1 Oppgaver	3
1.2 Medlemmer	3
1.3 Sekretariatet	4
2. Granskingsutvalgets virksomhet i 2024	4
2.1 Møter	4
2.2 Institusjonsbesøk	4
2.3 Seminar	4
2.4 Publiserte uttalelser i klagesaker	4
2.5 Mottatt anmodning om omgjøring	5
2.6 Mottatt sakskostnadskrav	5
2.7 Mottatte klagesaker i 2024	5
2.8 Mottatt oppgave å vurdere spørsmålet om vitenskapelig uredelighet	5
2.9 Rapporteringer behandlet i utvalget	5
2.10 Rapporteringer mottatt i 2024	5
2.11 Henvendelser som gjaldt mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer	5
2.12 Andre henvendelser	5
2.13 Saker behandlet på eget initiativ	5
2.14 Setteutvalg	5
2.15 Mye fokus på lovtolkning	5
2.16 Høringer	6
2.17 Internasjonalt	6
2.18 Media	6
2.19 Innsynsbegjæringer	6
3. Tendenser - Utvikling av sakstype og -mengde i utvalget fra 2022 til 2024	6

Sammendrag

I 2024 publiserte Nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning (Granskingsutvalget) tre klagesaksuttalelser. I tillegg mottok utvalget ytterligere tre klagesaker og en sak knyttet til vurdering av vitenskapelig uredelighet i klagesak for Kunnskapsdepartementet. Utvalget mottok og behandlet også en anmodning om omgjøring og mottok også et sakskostnadskrav. Videre behandlet utvalget 15 rapporteringer fra forskningsinstitusjoner, og ytterligere seks rapporteringer ble mottatt i 2024. Utvalget behandlet ti generelle henvendelser og seks henvendelser om mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer. En tendens i utviklingen av utvalgets arbeid er økt saksmengde og bevegelse fra en mer rådgivende rolle til et mer dømmende preg på rollen.

1. Om Granskingsutvalget

1.1 Oppgaver

Granskingsutvalget er en faglig uavhengig del av forvaltningsorganet De nasjonale forskningsetiske komiteene (FEK). Utvalget er lovfestet, jf. Lov av 28. april 2017 nr. 23 om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) § 7, og har følgende oppgaver:

- Behandle klager i saker der en forskningsinstitusjon har konkludert med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig
- Veilede forskningsinstitusjoner om behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer
- Motta rapporter fra forskningsinstitusjoner om behandlingen av saker som gjelder mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer
- Behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer på eget initiativ
- Vurdere spørsmålet om vitenskapelig uredelighet i saker om tvungen avslutning av doktorgrad, som er påklaget til Kunnskapsdepartementet

Granskingsutvalget skal avgi en offentlig årsmelding om sin virksomhet, jf. forskrift av 5. mars 2018 nr. 321 om forskningsetiske komiteer og utvalg (forskningsetikkforskriften) § 8.

1.2 Medlemmer

Kunnskapsdepartementet oppnevner Granskingsutvalgets medlemmer. Oppnevningsperioden for sittende utvalg er 1. januar 2022 til og med 31. desember 2025.

I 2024 har Granskingsutvalget hatt denne sammensetningen:

Irene Vanja Dahl (leder), Geir Sverre Braut (nestleder), Jette Kofoed (trakk seg fra vervet fra medio desember), John-Arne Skolbekken, Ida Skaar, Biplab Kumar Datta, Markus Hoel Lie og Nina Johannesen.

Følgende var i 2024 oppnevnt som varamedlemmer, i numerisk rekkefølge:

1 May-Brith Ohman Nielsen, 2 Jakob Elster (trakk seg fra vervet fra juli), 3 Norunn Myklebust.

Varamedlemmene møter fast på Granskingsutvalgets møter.

1.3 Sekretariatet

Sekretariatet ivaretar de daglige oppgavene for Granskingsutvalget, blant annet løpende saksbehandling, veiledning og kontakt med forskningsinstitusjoner, forskere og allmenheten, foredragsvirksomhet, kontakt med de øvrige nasjonale forskningsetiske komiteene og deltakelse i det europeiske nettverket European Network for Research Integrity Offices (ENRIO). Sekretariatsrollen for Granskingsutvalget har i 2024 blitt ivaretatt av Ragnhild Aursnes Dammen (sekretariatsleder) og Anna Holmesland (seniorrådgiver, jobber 50% for Granskingsutvalget.)

2. Granskingsutvalgets virksomhet i 2024

2.1 Møter

Granskingsutvalget avholdt fem møter i løpet av 2024, hhv. 28. februar (i FEK sine lokaler), 20. mars (fysisk møte i tilknytning til årskonferansen, Nasjonalmuseet), 14. mai (i tilknytning til institusjonsbesøk Stavanger, Sola Strand hotell), 19. september (digitalt) og 18. november (Sentralen i Oslo, da FEK sine lokaler var opptatt). Utvalget bestemte i 2023 at 2-3 møter per år avholdes digitalt, blant annet av miljøhensyn. Utvalget justerte i 2024 ned tallet på digitale møter grunnet saksmengde og -type.

2.2 Institusjonsbesøk

Granskingsutvalget gjennomførte institusjonsbesøk i Stavanger 15. mai. Dette ble gjennomført i tilknytning til utvalgsmøte 3/2024 den 14. mai. Besøket fant sted på Universitetet i Stavanger (UiS) hvor Granskingsutvalget hadde ett felles møte med tre redelighetsutvalg: Redelighetsutvalget i Helse-Vest (HV), Forskningsutvalget ved VID og Forskningsetisk utvalg ved UiS. Granskingsutvalget informerte om sine roller og sin virksomhet. Redelighetsutvalgene presenterte seg og sitt arbeid med forskningsetikk inkludert at enkelte caser ble lagt frem. Formål: Dialog og erfaringsutveksling.

2.3 Seminar

Granskingsutvalget arrangerer et seminar annethvert år. Et slikt seminar ble arrangert 1. november 2023 på Litteraturhuset i Oslo, og det ble derfor ikke arrangert noe eget Granskingsutvalget-seminar i 2024. Granskingsutvalget hadde imidlertid en utvalsrelatert og aktiv rolle i tilknytning til Forskningsetisk Forum arrangert av FEK i september.

2.4 Publiserte uttalelser i klagesaker

Granskingsutvalget er klageinstans for uttalelser hvor det konkluderes med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig. Sluttproduktet i slike saker for Granskingsutvalget er uttalelser etter forskningsetikkloven § 8. Granskingsutvalget publiserte i 2024 tre slike uttalelser (saker mottatt i 2023). Uttalelsene finnes på FEK sine nettsider her:

<https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/granskingsutvalget/uttalelser/>

2.5 Mottatt anmodning om omgjøring

Granskingsutvalget mottok for en av ovenfor nevnte uttalelser en anmodning om omgjøring. Anmodningen ble ikke tatt til følge av utvalget og opprinnelig uttalelse ble stående.

2.6 Mottatt sakskostnadskrav

I forbindelse med den samme uttalelsen (f. pkt 2.5) mottok utvalget også et krav om dekning av sakskostnader, der behandlingen av dette kravet fortsatte inn i 2025.

2.7 Mottatte klagesaker i 2024

I tillegg til ovenfor nevnte publiserte uttalelser, mottok utvalget også tre nye klagesaker i 2024. Behandlingen av den første fortsatte inn i 2025 mens behandlingen av de to neste begynte i 2025.

2.8 Mottatt oppgave å vurdere spørsmålet om vitenskapelig uredelighet

Utvalget mottok også i 2024 en oppgave i forbindelse med en klagesak til Kunnskapsdepartementet om tvungen avslutning av doktorgrad, der Granskingsutvalget ble bedt om å komme med en uttalelse i spørsmålet om vitenskapelig uredelighet. Også behandlingen av denne saken fortsatte inn i 2025.

2.9 Rapporteringer behandlet i utvalget

Forskningsinstitusjonene har rapporteringsplikt til Granskingsutvalget etter forskningsetikkloven § 6 fjerde ledd. 15 rapporteringer fra forskningsinstitusjoner ble behandlet av Granskingsutvalget i 2024 (4 av disse rapportene ble mottatt i 2023).

2.10 Rapporteringer mottatt i 2024

I tillegg ble 6 ytterligere rapporteringer mottatt i 2024 men disse ble først behandlet av utvalget i 2025.

2.11 Henvendelser som gjaldt mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer

Granskingsutvalget mottok og besvarte 6 henvendelser i 2024 som gjaldt mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer.

2.12 Andre henvendelser

I tillegg mottok og besvarte Granskingsutvalget/sekretariatet 10 generelle henvendelser knyttet til hvorledes loven og lovens system er å forstå.

2.13 Saker behandlet på eget initiativ

Utvalget behandlet ingen saker på eget initiativ.

2.14 Setteutvalg

Det ble opprettet et setteutvalg for behandling av en mottatt rapport fordi GRU erklærte seg organinhabil.

2.15 Mye fokus på lovtolkning

Det har i 2024 vært mye fokus rettet mot utvalgets lovtolkning, særlig fra enkelte redelighetsutvalg. Dette har medført mye ekstra ressursbruk.

2.16 Høringer

Granskingsutvalget deltar jevnlig i FEKs felles arbeid med å sende svar på høringer og bidro inn i de aktuelle høringer i 2024.

2.17 Internasjonalt

De nasjonale forskningsetiske komiteene er medlem av European Network for Research Integrity Offices (ENRIO), et europeisk nettverk for gjensidig informasjonsutveksling og læring på området forskningsintegritet. ENRIO-møtene avholdes to ganger per år og sekretariatsleder for Granskingsutvalget deltok i 2024 på møtene i mars og september og sitter også som FEK sin representant i generalforsamlingen.

Sekretariatsleder har videre deltatt på WCRI-konferansen som arrangeres hvert annet år. I 2024 ble konferansen arrangert i Athen og sekretariatsleder deltok med poster (et samarbeid med to andre i sekretariatet) med tittelen «Co-authorship conflicts in health-related research - How can NREC help prevent these?»

2.18 Media

Granskingsutvalgets leder og nestleder, har ved flere anledninger i løpet av året blitt kontaktet av og uttalt seg i/til media om spørsmål relatert til Granskingsutvalgets fagområde.

2.19 Innsynsbegjæringer

Sekretariatet mottok og behandlet flere begjæringer om innsyn i dokumenter knyttet til Granskingsutvalgets arbeid.

3. Tendenser - Utvikling av sakstype og -mengde i utvalget fra 2022 til 2024

Det har vært registrert en utvikling i sakstype og -mengde i utvalgets arbeid. Da inneværende utvalg startet opp sitt arbeid i 2022 var arbeidet mest preget av å motta noen rapporter og noen henvendelser samt å veilede. Utvalget mottok ingen klagesaker i 2022 og i løpet av de fem forutgående år hadde utvalget mottatt kun en klagesak. I 2024 var altså seks klagesaker i spill, kombinert med en omgjøringsanmodning, et sakskostnadskrav og en vitenskapelig uredelighetsvurdering i sak om tvungen avslutning av doktorgrad. Samtidig økte mengden mottatte rapporter og henvendelser.

Om denne utviklingen vil være representativ også for tiden fremover har vi ikke kunnskap om, men vi vet fra informasjon mottatt i European Network for Research Integrity Offices (ENRIO) at den samme tendensen gjør seg gjeldende i resten av Europa. Det vi også vet er at de ressursene som i 2024 har vært tilgjengelige for arbeid for Granskingsutvalget, ikke har dekket ressursbehovet for Granskingsutvalgets arbeid i 2024.

Oppsummert har utviklingen gått fra at utvalget har hatt en mer rådgivende rolle til å få en mer dømmende rolle. Dette i kombinasjon med økt saksmengde. Hensynet til å ivareta rettssikkerhetshensyn bør veie tungt når ressurser tildeles utvalgsarbeidet fremover.